

PLAN STRATEGICZNY ROZWOJU NA RZECZ REGIONALNEGO SYSTEMU INNOWACJI SPOŁECZNYCH

W WOJEWÓDZTWIE ŚLĄSKIM

Konsultacje merytoryczne:

- dr Michał Szyszka - Akademia WSB
- Iwona Piątkowska-Lipka - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego
- Anna Magiera-Choraży - Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach
- Marcin Stempniak - Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Opracowanie zrealizowane przez przedsiębiorstwo Izabela Wikar Consulting na zlecenie Województwa Śląskiego – Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego

Spis treści

1. Metodologia.....	3
2. Diagnoza stanu innowacji społecznych.....	5
2.1 Analiza danych statystycznych	5
2.2 Badanie ankietowe	14
2.3 Wywiady pogłębione	20
2.4 Analiza SWOT.....	22
3. Możliwe działania do podjęcia i wdrożenia w regionie w zakresie wsparcia innowacji społecznych	25
4. Rekomendacje na rzecz zaangażowania interesariuszy i zarządzania systemowego w obszarze ekosystemu innowacji społecznych.....	30
5. Katalog narzędzi i instrumentów w zakresie finansowania działań, inicjatyw i projektów w ramach innowacji społecznych.....	31
6. Spis tabel	32
7. Spis rysunków	33
8. Załączniki	34
8.1 Formularz ankiety.....	34
8.2 Scenariusz wywiadu pogłębionego	38

1. Metodologia

Plan strategiczny rozwoju na rzecz regionalnego ekosystemu innowacji społecznych w województwie śląskim zawiera wnioski z przeprowadzonych badań w zakresie stanu wdrażania innowacji społecznych w województwie śląskim. Badanie to zostało przeprowadzone z wykorzystaniem następujących metod:

Analiza danych zastanych (desk research)

Przeprowadzono weryfikację i przetwarzanie danych wtórnych, korzystając z różnorodnych materiałów źródłowych. Analizie zostały poddane następujące źródła:

- dane statystyczne pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego;
- dane z Bazy Przedsiębiorstw Społecznych Departamentu Ekonomii Społecznej i Solidarnej, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej;
- dane z Państwowej Komisji Wyborczej;
- dane z Eurostat;
- dane i informacje z Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego;
- informacje na temat podmiotów wspierających rozwój innowacji społecznych w województwie śląskim;
- raporty i opracowania projektu IN SITU: Joint eReport on regional needs assessments, Interreg Central Europe IN SITU, ePortfolio for training framework focused on Socio-Cultural Education incl. Methodology, Pilot action template for implementation of the reg. IN SITU Social Innovation Hubs;
- opracowania dotyczące innowacji społecznych i ich mierzenia takie jak: Building Local Ecosystems for Social Innovation A Methodological Framework, OECD Local Employment and Economic Development (LEED) Papers, 2021, zestawienie Social Innovation Index 2016 od the Economist Intelligence Unit (EIU), zestawienie The European Digital Social Innovation Index od Nesta, zestawienie Global Innovation Index 2021 od World Intellectual Property Organization.

Badanie ankietowe CAWI

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w dniach 8.10-19.11.2021 z wykorzystaniem techniki CAWI (ang. Computer-Assisted Web Interview – wspomagany komputerowo wywiad przy pomocy strony WWW), a zatem z wykorzystaniem ankiety internetowej. Ankieta została wypełniona przez 40 respondentów. Ich strukturę prezentuje tabela poniżej.

Tabela 1 Struktura respondentów badania ankietowego

Kryterium	Opcje	Liczba respondentów	Udział procentowy
Typ jednostki	samorząd	15	37,5%
	organizacja pozarządowa	8	20,0%
	przedsiębiorstwo społeczne	8	20,0%
	inny podmiot ekonomii społecznej (np. CIS, KIS, WTZ, ZAZ i in.)	3	7,5%
	przedsiębiorstwo	3	7,5%
	start-up	3	7,5%
Subregion województwa śląskiego	Centralny	14	35,0%
	Południowy	8	20,0%
	Północny	12	30,0%
	Zachodni	6	15,0%

Źródło: ankieta przeprowadzona na potrzeby Planu strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego systemu innowacji społecznych w województwie śląskim.

Formularz ankiety stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)

Przeprowadzono 4 wywiady pogłębione (IDI) z ekspertami w dziedzinie innowacji społecznych. Uczestnicy przeprowadzonych wywiadów pogłębionych to:

- IDI 1 – przedstawiciel Jurajskiego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej;
- IDI 2 – przedstawiciel Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej obszaru bielskiego;
- IDI 3 – przedstawiciel Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej Katowice OWES SWR;
- IDI 4 – przedstawiciel projektu Śląska Przestrzeń Innowacji.

Scenariusz przeprowadzanego wywiadu pogłębionego stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

W oparciu o wyniki badania przystąpiono do identyfikacji deficytów w obszarze stanu wdrażania innowacji społecznych w województwie śląskim oraz sporządzenia rekomendacji i kierunków działań możliwych do podjęcia na obszarze województwa śląskiego.

2. Diagnoza stanu innowacji społecznych

2.1 Analiza danych statystycznych

Istnieje kilka podejść do analizy ekosystemów innowacji społecznych, pochodzących z różnych źródeł i projektów. Kompleksowo ich części składowe podsumowuje opracowanie OECD. Na podstawie tego podsumowania można zauważyć, że w różnorodnych podejściach do analizy ekosystemów innowacji społecznych są elementy, które się powtarzają – takie jak ramy instytucjonalne, potrzeby społeczne czy dostępne zasoby.

Tabela 2 Elementy ekosystemu innowacji społecznych według wybranych podejść

Elementy	Raport OECD: Krajowe Ramy Innowacji Społecznych w Chorwacji	Projekt SI-DRIVE	Projekt TEPSIE	Eksploracyjne podejście do regionalnego ekosystemu innowacji społecznych (RSIE)	The Economist: Krajowy Indeks Innowacji Społecznych
Element 1	Warunki ramowe	Odpowiadanie na potrzeby i wyzwania społeczne	Ramy instytucjonalne	Aktorzy	Ramy polityczne i instytucjonalne
Element 2	Kapitał ludzki	Posiadane zasoby	Ramy polityczne	Instytucje jako element strukturyzujący	Finansowanie
Element 3	Infrastruktura (twarda i miękka)	Możliwości i ograniczenia	Struktura zasobów	Rozwój ścieżek	Przedsiębiorczość
Element 4	Instrumenty finansowe	Aktorzy, sieci i mechanizmy zarządzania	Struktura klimatu społecznego	Ramy prawne dla innowacji społecznych	Społeczeństwo
Element 5		Rozwój dynamiki procesów		Środowisko dla innowacji społecznych	
Element 6				Różnice kulturowe	

Źródło: Building Local Ecosystems for Social Innovation A Methodological Framework, OECD Local Employment and Economic Development (LEED) Papers, 2021.

Można zidentyfikować szereg czynników budujących sprzyjające środowisko dla innowacji społecznych. Jednym z takich przykładów jest dostępność środków finansowych na promocję i inwestowanie w organizacje lub inicjatywy o misji społecznej lub środowiskowej. Innym korzystnym czynnikiem jest dostępność infrastruktury wsparcia, dzięki której obywatele lub podmioty ekonomii społecznej mogą uzyskać wsparcie i znaleźć partnerów do rozwijania i przekształcania swoich pomysłów w projekty i inicjatywy. Niektóre z czynników ograniczających innowacje społeczne to z kolei brak pomocy, brak kultury wolontariatu i niska jakość zarządzania, a także niski potencjał kapitału ludzkiego, brak umiejętności menedżerskich czy słabo rozwinięta kultura przedsiębiorczości.

OECD zaproponowało ramy metodologiczne analizy ekosystemu innowacji społecznych, opierające się na trzech filarach:

- warunki ramowe – obszar lokalnej kultury i zachowań, obowiązujące przepisy prawne, ramy instytucjonalne, istniejący aktorzy innowacji społecznych, dostępne zasoby, relacje między członkami ekosystemu, zdolność do współpracy;
- środki wdrażania polityki, mające na celu zwiększenie innowacyjności, instrumenty wspierające innowacje społeczne – działania skoncentrowane na tworzeniu rynku innowacji społecznych (działania po stronie popytu) i poprawiające jakość i ilość innowacji społecznych (działania po stronie podaży);
- monitorowanie dynamiki postępu dla wychwycenia zmian warunków ramowych i wyników podejmowanych działań.

OECD dla każdego z filarów wskazuje przykładowe wskaźniki, takie jak: członkostwo w organizacjach społeczeństwa obywatelskiego, zaangażowanie obywatelskie (frekwencja w wyborach), zaufanie do rządu, biznesu i mediów, poziom wolontariatu i aktywizmu społecznego, powstawanie nowych przedsiębiorstw, nastawienie na ryzyko, klimat dla rozwoju biznesu, status prawny przedsiębiorstwa społecznego, dostępność instytucji wspierających i promujących innowacje społeczne, dostępny budżet na innowacje społeczne na poziomie krajowym i lokalnym i inne. Część z nich została przeanalizowana w dalszej części diagnozy stanu innowacji społecznych w województwie śląskim.

Warto przytoczyć także informacje na temat indeksu innowacji społecznych (Social Innovation Index), jaki opracowany został przez the Economist Intelligence Unit (EIU). Mierzy on zdolność do innowacji społecznych w 45 krajach – krajach G20 i OECD. Poszczególne państwa ocenione zostały na podstawie czterech filarów: ram instytucjonalnych i politycznych, dostępności finansowania, poziomu przedsiębiorczości oraz głębi sieci społeczeństwa obywatelskiego. Na pierwszym miejscu w zestawieniu wyników dla indeksu innowacji społecznych EIU znalazły się Stany Zjednoczone, a Wielka Brytania oceniona została najlepiej pod kątem ram instytucjonalnych i wsparcia politycznego dla innowacji społecznych. Polska zajęła w zestawieniu 21. miejsce, za takimi krajami europejskimi jak kraje skandynawskie (Dania, Szwecja, Finlandia, Norwegia, Islandia), Francja, Niemcy, Szwajcaria, Holandia, Włochy i Irlandia¹.

Z kolei w zestawieniu The European Digital Social Innovation Index, realizowanym przez Nesta polskie miasta – Warszawa i Kraków na tle innych miast europejskich zajmują odpowiednio 33. i 52. miejsce na 60 analizowanych miast. Na czele z kolei są takie miasta jak Londyn, Amsterdam, Kopenhaga, Sztokholm i Paryż. Indeks ten opiera się na 32 wskaźnikach, które zostały zidentyfikowane jako ważne dla tworzenia, wzrostu i trwałości cyfrowych innowacji społecznych. Wskaźniki te są pogrupowane w sześć tematów: Finansowanie, Umiejętności, Społeczeństwo obywatelskie, Współpraca, Infrastruktura oraz Różnorodność i integracja².

W kontekście innowacji społecznych i porównań międzynarodowych warto przyjrzeć się także ogólnemu wskaźnikowi innowacji – Global Innovation Index, proponowanemu przez World Intellectual Property Organization. Na 132 uwzględnione w rankingu kraje Polska w 2021 roku zajęła miejsce 40., a jednocześnie 27. w Europie³.

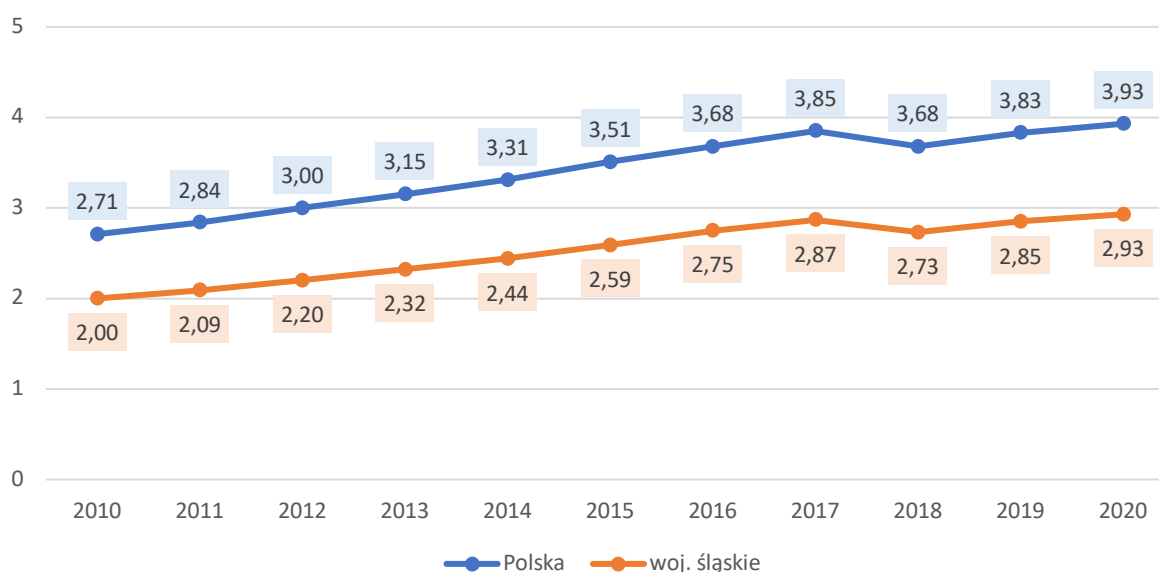
¹ P. Tsatchopoulos, Social Innovation Index 2016, <https://www.urenio.org/2016/11/23/social-innovation-index-2016/>, dostęp: 30.11.2021

² The European Digital Social Innovation Index, Nesta, <https://www.nesta.org.uk/data-visualisation-and-interactive/european-digital-social-innovation-index/>, dostęp: 30.11.2021

³ Global Innovation Index 2021, World Intellectual Property Organization

Innowacje społeczne bardzo często wychodzą od organizacji pozarządowych. Zbadano zatem liczbę tego typu podmiotów w relacji z liczbą mieszkańców w województwie śląskim oraz poszczególnych jego powiatach tak, by wskazać obszary województwa o największym natężeniu liczby organizacji społecznych. W województwie śląskim na 1 000 mieszkańców przypada 2,93 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych – więcej niż dekadę wcześniej, gdy było to 2,00, ale mniej niż w ogóle kraju, gdzie jest ich 3,93. Są jednak powiaty województwa śląskiego, gdzie liczba organizacji w relacji z liczbą mieszkańców jest na zdecydowanie wyższym poziomie. Szczególną aktywność w tym obszarze przejawia stolica regionu – Katowice z 5,51 organizacji pozarządowych na 1 000 mieszkańców, a dalej miasta Częstochowa (4,34) i Gliwice (3,98). W kolejnych powiatach województwa śląskiego o najwyższych wartościach analizowanego wskaźnika wynosi on: 3,83 w Bielsku-Białej, 3,41 w powiecie cieszyńskim, 3,25 w powiecie lublinieckim, 3,22 w powiecie żywieckim, 3,18 w powiecie myszkowskim, 3,09 w powiecie zawierciańskim i 3,04 w powiecie częstochowskim. Największą aktywność w zakresie liczby organizacji społecznych obserwuje się zatem w dużych miastach województwa śląskiego oraz w wybranych powiatach Subregionów Centralnego, Południowego i Północnego.

Rysunek 1 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w województwie śląskim i w kraju w latach 2010-2020

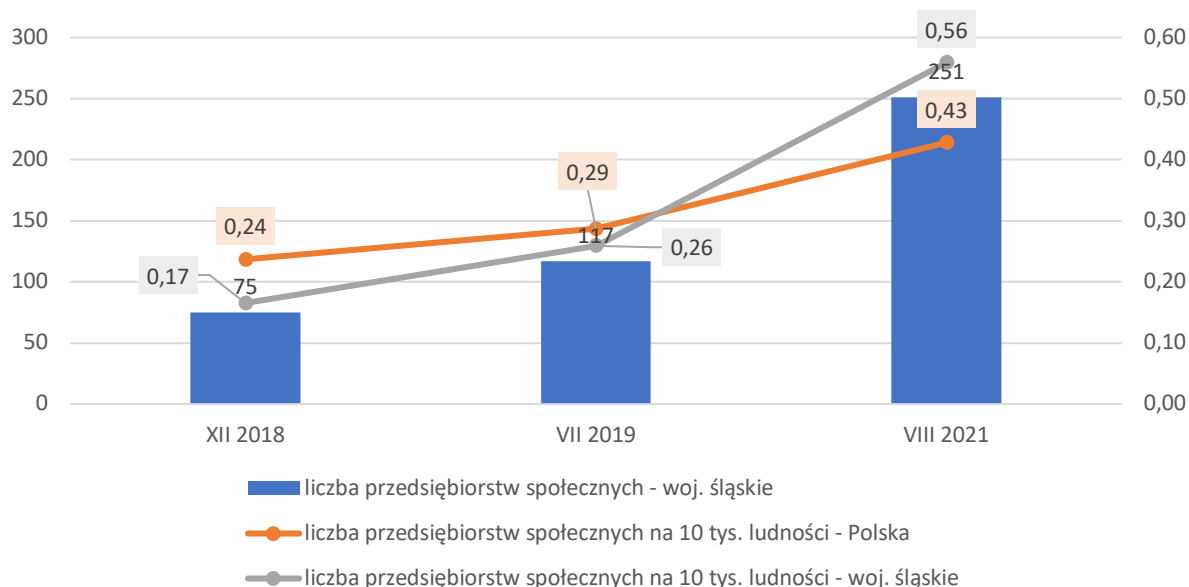
Źródło: Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Liczba organizacji społecznych nie jest doskonałą miarą aktywności społecznej i potencjału w zakresie innowacji – nie wskazuje bowiem, jak wiele osób jest zaangażowanych w prace danego podmiotu oraz jaka jest jego skala działania. Niemniej jednak wskaźnik liczby organizacji społecznych na 1 000 mieszkańców zarysowuje poziom aktywności społecznej na danym terenie.

Zasięgnięto po informacje dotyczące liczby przedsiębiorstw społecznych w województwie śląskim, które także mogą być miejscami rozwoju innowacji społecznych, jako podmioty mocno stykające się w swojej działalności z grupami zagrożonymi wykluczeniem społecznym. Zbadano trendy w zakresie powstawania nowych przedsiębiorstw społecznych w oparciu o dane z grudnia 2018, czerwca 2019 i sierpnia 2021 roku. Pokazują one bardzo dynamiczny wzrost zainteresowania tego rodzaju działalnością w województwie śląskim – liczba przedsiębiorstw społecznych w ciągu niecałych 3 lat wzrosła ponad 3-krotnie. Co więcej – w

2021 roku liczba przedsiębiorstw społecznych w zestawieniu z liczbą mieszkańców była wyższa w województwie śląskim niż w ogóle kraju.

Rysunek 2 Liczba przedsiębiorstw społecznych oraz liczba przedsiębiorstw społecznych na 10 tys. ludności w województwie śląskim i w kraju w latach 2018-2021

Źródło: Baza Przedsiębiorstw Społecznych, Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej.

Inne podmioty ekonomii społecznej, które budują obraz sektora aktywności społecznej w regionie to Centra i Kluby Integracji Społecznej, Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, spółdzielnie socjalne i spółdzielnie inwalidów. Wszystkie te podmioty na swój sposób działają na rzecz zapobiegania wykluczeniu określonych grup i poprawy sytuacji w wymiarze społecznym w województwie śląskim. Danych na temat podmiotów ekonomii społecznej dostarcza Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego. Ich liczbę prezentuje tabela poniżej. Opracowanie *Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020* z 2015 roku pozwoliło dodatkowo na zestawienie danych na temat tych podmiotów z sytuacją sprzed 6 lat.

Tabela 3 Liczba podmiotów ekonomii społecznej w województwie śląskim w 2015 i 2021 roku

Rodzaj podmiotu	2015	2021
Centra Integracji Społecznej	16	27
Kluby Integracji Społecznej	23	51
Zakłady Aktywności Zawodowej	10	14
Warsztaty Terapii Zajęciowej	55	59
spółdzielnie socjalne	102	146
spółdzielnie inwalidów	12	28

Źródło: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Regionalny program rozwoju ekonomii społecznej w województwie śląskim do roku 2020, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego 2015.

Za miernik aktywności społecznej uważa się także frekwencję wyborczą – pokazuje ona zaangażowanie społeczeństwa w sprawy publiczne. Ta w województwie śląskim jest częściej niższa niż frekwencja w ogóle kraju. Niemniej jednak widoczny jest znaczny wzrost frekwencji w wyborach w ostatnich latach, co z jednej strony może być pochodną pogłębiającego się podziału społeczeństwa i walki politycznej, z drugiej - wyrazem rosnącego zainteresowania polityką i zaangażowania w wykazywaniu wpływu na jej ukształtowanie w kraju i regionie.

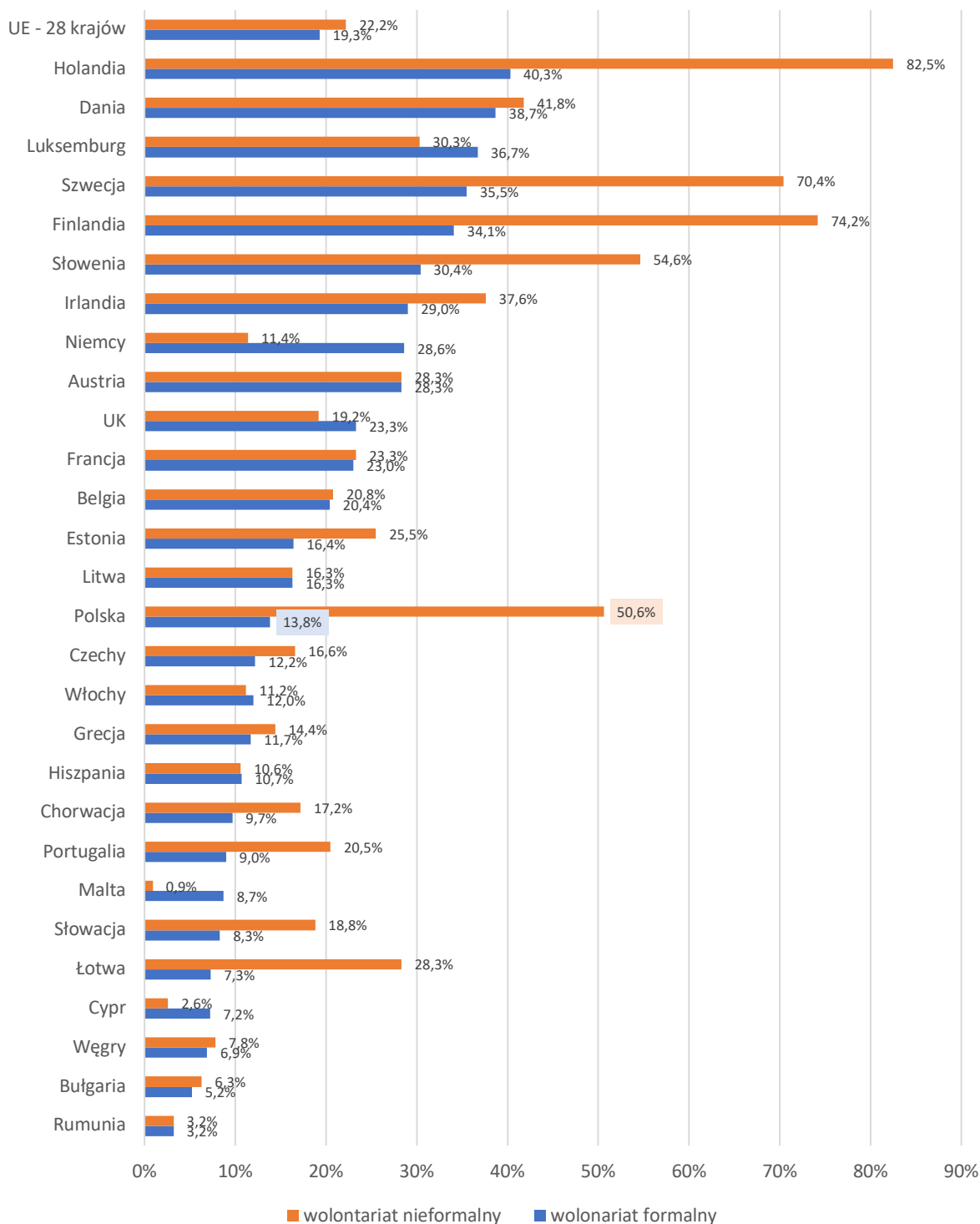
Tabela 4 Frekwencja w wyborach w województwie śląskim i w kraju w latach 2010-2020

Kategoria	2010 prezydenckie	2010 samorządowe	2011 - parlamentarne	2014 - do parlamentu UE	2014 - samorządowe	2015 - prezydenckie	2015 - parlamentarne	2018 - samorządowe	2019 - do parlamentu UE	2019 - parlamentarne	2020 - prezydenckie
Polska	55,3%	47,3%	48,9%	23,8%	47,4%	55,3%	50,9%	54,9%	45,7%	61,7%	68,2%
woj. śląskie	54,3%	42,9%	-	23,8%	43,4%	55,1%	52,3%	52,3%	45,9%	62,3%	66,9%

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza.

Eurostat dostarcza statystyk na temat odsetka osób angażujących się w aktywność z zakresu wolontariatu, co także obrazuje poziom aktywności społecznej i wpływa na potencjał dla rozwoju innowacji społecznych. Według danych Eurostatu w 2015 roku 13,8% Polaków powyżej 16. roku życia angażowało się w formalną działalność w zakresie wolontariatu, a 50,6% - w działalność nieformalną. Na tle innych krajów Unii Europejskiej w zakresie wolontariatu formalnego nie jest to bardzo wysoki wynik (15. miejsce wśród krajów UE), ale bardzo korzystnie wypada nasz kraj w zakresie wolontariatu nieformalnego (5. miejsce).

Rysunek 3 Udział osób powyżej 16. roku życia w działalność formalną i nieformalną z zakresu wolontariatu w krajach Unii Europejskiej w 2015 roku

Źródło: Eurostat.

Na poziomie regionalnym kwestią polityki społecznej, w tym ekonomii społecznej zajmuje się Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego. Działania koordynacyjne realizowane przez ten podmiot w zakresie wspierania ekonomii społecznej to m.in. budowanie powiązań pomiędzy systemem edukacji, nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym w celu nawiązania stałej współpracy, współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej, organizacja przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej czy reprezentowanie interesów sektora ekonomii społecznej na poziomie regionalnym⁴.

Ponadto w województwie śląskim funkcjonuje 6 Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, świadczących usługi szkoleniowe, doradcze i biznesowe, a także udzielających wsparcia finansowego dla podmiotów ekonomii społecznej oraz prowadzących działania animacyjne na rzecz rozwoju partnerstwa i współpracy. Te podmioty to:

- Jurajski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Częstochowie;
- Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Obszaru Rybnickiego w Rybniku;
- OWES Obszaru Bielskiego w Bielsku-Białej;
- OWES Subregionu Centralno-Wschodniego w Sosnowcu;
- OWES SWR w Katowicach;
- Regionalny Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej 2.0 w Katowicach⁵.

Województwo śląskie to także obszar funkcjonowania inkubatorów innowacji społecznych. Przykładem jest Śląska Przestrzeń Innowacji, działająca w formule innowacji na zamówienie ze wstępnym mapowaniem potrzeb, a następnie wyszukaniem innowatora, który na nie odpowie. Projekt jest realizowany przez Fundację Fundusz Współpracy w partnerstwie z Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych CRIS⁶. W biurach w Gliwicach, Katowicach i Zawierciu działa także Klaster Innowacji Społecznych. To konsorcjum śląskich organizacji i przedsiębiorstw społecznych. Klaster realizuje projekty w obszarze edukacji czy cyfryzacji. Jest certyfikowanym ośrodkiem wsparcia ekonomii społecznej (obok wcześniej wymienianych OWES), działającym na rzecz ekonomizacji i rozwoju strategicznego podmiotów ekonomii społecznej w województwie śląskim⁷.

Ważnym przedsięwzięciem z zakresu wspierania rozwoju innowacji społecznych realizowanym aktualnie w województwie śląskim jest międzynarodowy projekt IN SITU - Intergenerational Social Innovation Support Scheme. Województwo śląskie reprezentowane jest w projekcie przez Departament Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego wraz z Akademią WSB z Dąbrowy Górniczej. W ramach projektu w województwie śląskim i 5 innych partnerskich regionach w Europie powstały Regionalne Centra Innowacji Społecznych (Regional Social Innovation Hubs), których celem jest wieloaspektowe wsparcie długotrwale bezrobotnych mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem osób wchodzących na rynek pracy oraz obywateli w wieku 50+. Trwają także prace nad międzynarodowym ekosystemem innowacji społecznych opartym o założenia przedsiębiorczości społecznej, programach treningowych oraz mentoringu. W ramach projektu w 2021 roku zrealizowano m.in. dwukrotnie targi IN SITU

⁴ Plan i zasady współpracy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej, 2019

⁵ Baza Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego

⁶ Śląska Przestrzeń Innowacji, <https://slaska.przestrzeninnowacji.pl/>, dostęp: 27.11.2021.

⁷ Klaster Innowacji Społecznych, <https://www.klaster.org.pl/>, dostęp: 27.11.2021.

Game Changer Fair, podczas których uczestnicy mogli zapoznać się z pomysłami w zakresie innowacji społecznych i najlepszymi praktykami stosowanymi przez społecznych przedsiębiorców. Akademia WSB w projekcie ma za zadanie upowszechniać rezultaty projektu, prowadzić strategię komunikacji, Mapę i Bazę Innowacji Społecznych w Europie Środkowej, a także kampanię w mediach społecznościowych, przygotowywać publikacje i materiały promocyjne.

Raport projektu IN SITU pt. Joint eReport on regional needs assessments wskazał zasoby, potencjały, ale i potrzeby Polski i regionu Śląska pod kątem rozwoju innowacji społecznych. W poszczególnych obszarach analizy raport wskazał, że:

- w obszarze równych szans i dostępu do rynku pracy, potrzeb w zakresie kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie i aktywnego wspierania zatrudnienia: edukacja włączająca jest priorytetem Ministerstwa Edukacji Narodowej, a w województwie śląskim realizowane są działania informacyjne i szkoleniowe w zakresie edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami; ponadto w regionie istnieją możliwości wsparcia finansowego na rozpoczęcie działalności gospodarczej, a także na założenie spółdzielni socjalnej;
- w obszarze równości płci i równych szans: w województwie śląskim powstała oś priorytetowa VIII Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy w celu zapewnienia równości kobiet i mężczyzn, w tym w dostępie do zatrudnienia i rozwoju kariery, a ponadto we wszystkich projektach w systemie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego uwzględniana jest zasada równości szans; zwiększanie dostępności dla osób z niepełnosprawnością realizowane jest poprzez edukację, szkolenia, zwiększanie włączenia społecznego, zmniejszanie nierówności zdrowotnych i ułatwienia przejścia z opieki instytucjonalnej do środowiskowej;
- w obszarze sprawiedliwych warunków pracy, bezpiecznego i elastycznego zatrudnienia, dialogu społecznego oraz zaangażowania pracowników: w województwie śląskim we wszystkich priorytetach inwestycyjnych oraz w całym systemie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego wdrażane są mechanizmy zapewniające sprawiedliwy i równy dostęp do ochrony socjalnej, szkoleń i form wsparcia;
- w obszarze równowagi między życiem zawodowym a prywatnym oraz dobrze przystosowanego środowiska pracy: w Polsce powstają odpowiednie systemy wspierania rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością – dotychczas koncentrowano się na wsparciu w formie finansowej (nieadekwatne do potrzeb); wśród już wprowadzonych zmian w tym obszarze wymienić można elastyczne godziny pracy czy telepracę dla rodziców niepełnosprawnych dzieci czy kobiet w ciąży z powikłaniami;
- w obszarze ochrony socjalnej i włączenia społecznego, minimalnego dochodu oraz dochodu osób starszych: w zakresie wspierania seniorów w Polsce przedsięwzięcia skoncentrowane były głównie na pobudzaniu aktywności społecznej, rozwijaniu umiejętności i zainteresowań i nawet w województwie śląskim nie odnotowywano inicjatyw wprowadzających emerytów na rynek pracy; na poziomie lokalnym w tym zakresie działają najczęściej kluby seniora z organizacjami pozarządowymi, parafiami i domami kultury oraz Uniwersytety Trzeciego Wieku; we wsparciu finansowym bezrobotnych wymienić należy zasiłek dla bezrobotnych, a w kraju obowiązuje minimalna stawka godzinowa za pracę;
- w obszarze włączenia osób w niekorzystnej sytuacji: w województwie śląskim do grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym należą przede wszystkim osoby długotrwale bezrobotne, bezdomne, uzależnione, odizolowane, niepełnosprawne, a także seniorzy wobec nasilającego się procesu starzenia się społeczeństwa, co do

których aktualnie nie kieruje się odpowiednich przedsięwzięć z zakresu stymulowania aktywności zawodowej;

- w obszarze szkolenia i wsparcia w zakresie przedsiębiorczości społecznej: w Polsce powstaje ustawodawstwo odnoszące się do ekonomii społecznej i regulujące jej działalność, choć zakres objęcia prawem tej tematyki nie jest jeszcze wystarczający.

Przytaczana diagnoza wskazała grupy w niekorzystnej sytuacji, w której poprawie wspomóc mogą innowacje społeczne, a są to:

- osoby bezrobotne, w szczególności niewykwalifikowani młodszy i starszy bezrobotni (50+), zarówno kobiety, jak i mężczyźni;
- seniorzy;
- osoby z niepełnosprawnością.

W celu poprawy sytuacji w zidentyfikowanych obszarach projekt IN SITU zakłada:

- działania szkoleniowe i mentoringowe w zakresie podnoszenia umiejętności grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, próbujących znaleźć drogę do przedsiębiorczości poprzez wsparcie HUB-ów IN SITU;
- zapewnienie umiejętności i łączności sieciowej w rozwiązywaniu problemów związanych z zarządzaniem finansami, poszerzenie wiedzy na temat dostępu do źródeł finansowania;
- aktywizację kapitału społecznego młodych i starszych jako przyszłych przedsiębiorców, wspomagając m.in. w nawiązywaniu kontaktów, zakładaniu i rozwijaniu biznesu;
- zwiększenie liczby doradców i konsultantów pochodzących z grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji i niedostatecznie reprezentowanych.

Kluczowym narzędziem projektu IN SITU są HUB-y innowacji społecznych, które mają realizować działania mentorskie i szkoleniowe, promować przedsiębiorczość i dialog społeczny, odpowiadać na potrzeby społeczności, eliminować bariery dla innowacji społecznych i włączać potrzeby grup defaworyzowanych do programów decydentów publicznych. Koncepcja HUB-ów ma na celu stworzenie optymalnego środowiska do generowania pomysłów, rozwoju, doskonalenia i stosowania przez osoby pracujące na rzecz społeczności i przedsiębiorców, wspierając odpowiedzialne zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego i przedsiębiorczość społeczną. Są to punkty kompleksowej obsługi, gdzie uczestnicy mogą łatwo uzyskać dostęp do informacji na temat innowacji społecznych, inicjatyw społecznych oraz tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych. Podczas sześciomiesięcznego kompleksowego szkolenia w regionalnym HUB-ie poza wsparciem i działaniami mentoringowymi, uczestnicy mają możliwość wzięcia udziału w międzynarodowych targach, zaprezentowania swoich pomysłów na arenie międzynarodowej, a najlepsze regionalne pomysły zostały wybrane do kampanii crowdsourcingowych czy nagrodzone nagrodą IN SITU Social Impact Award. Na koniec szkolenia uczestnicy zostali poproszeni o ocenę całego swojego doświadczenia i wsparcia, co będzie wykorzystane do optymalizacji strategii i metodologii zastosowanej w projekcie.

HUB innowacji - Regionalny Hub Innowacji Społecznych został utworzony w 2020 roku przez Akademię WSB i Województwo Śląskie. Siedziba HUB-u mieści się w Dąbrowie Górniczej. Głównymi odbiorcami działalności HUB-u są osoby z niepełnosprawnościami, długotrwale bezrobotne oraz mieszkańcy województwa śląskiego, którzy stracili pracę w wyniku pandemii COVID-19 – pod ich adresem projektowane są innowacje społeczne, które umożliwią wyjście ze wskazanych kryzysów i poradzenie sobie z trudnościami zidentyfikowanych grup. Działalność HUB-u zakłada organizację szkoleń, doradztwa i mentoringu dla osób, chcących rozpocząć działalność przedsiębiorstwa społecznego. Do dyspozycji uczestników są

wyspecjalizowani trenerzy i konsultanci, uczestniczący w międzynarodowych szkoleniach dotyczących wsparcia rozwoju przedsiębiorstw i inicjatyw społecznych, a także infrastruktura, w tym przestrzenie co-workingowe. Główne założenie funkcjonowania HUB-u to dostarczenie uczestnikom wiedzy, wsparcia i doradztwa w zakresie potrzeb, jakie sami identyfikują. Ma to być głównie wsparcie merytoryczne – doradcze, animujące, szkoleniowe. HUB w Dąbrowie Górniczej ma być połączony sieciowo z podobnymi instytucjami, co zapewni przepływ wiedzy, doświadczeń i dobrych praktyk.

Jak wskazuje dokument Pilot action template for implementation of the reg. IN SITU Social Innovation Hubs działalność HUB-u w Dąbrowie Górniczej zakłada do końca realizacji projektu IN SITU:

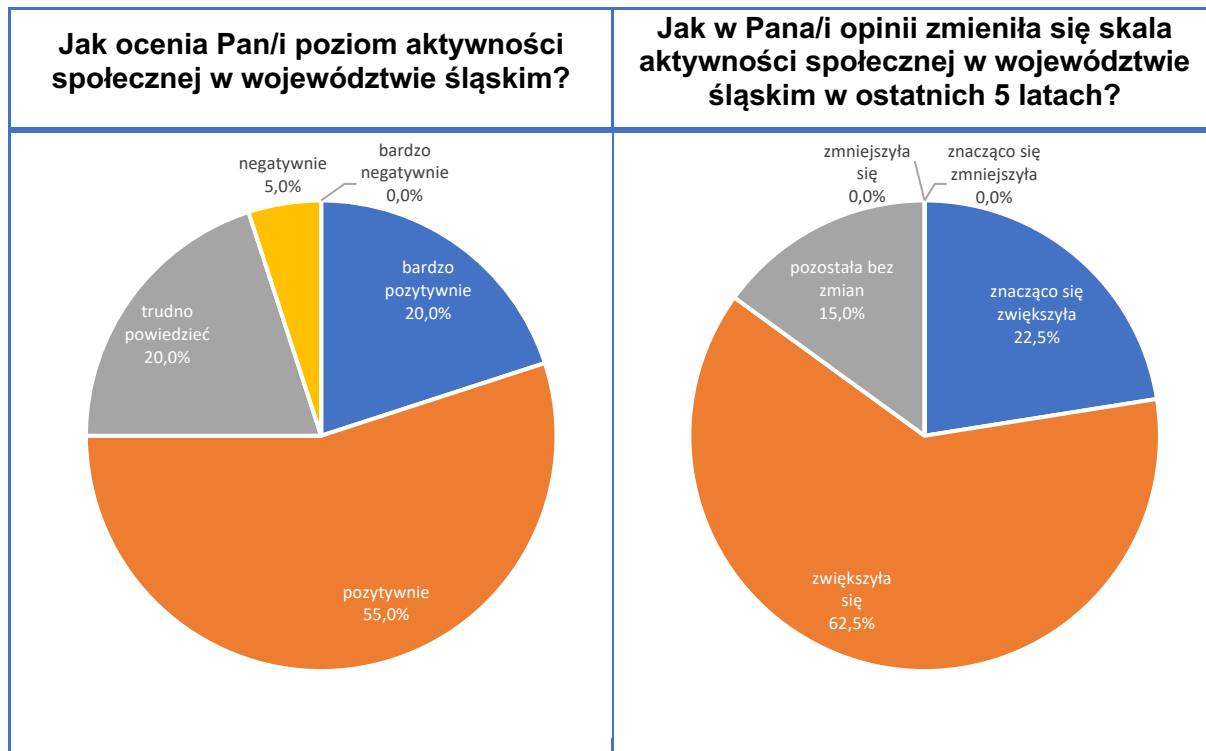
- co najmniej 20 pomysłów na innowacje;
- co najmniej 2 wizyty w makerspace;
- minimum 2 spotkania z przedstawicielami Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej;
- co najmniej 80 uczestników;
- co najmniej 20 osób z niepełnosprawnościami w programie szkoleniowym IN SITU.

2.2 Badanie ankietowe

Ankieta skierowana do przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw społecznych, innych podmiotów ekonomii społecznej, przedsiębiorstw i start-upów została podzielona na dwie części – pierwsza związana była z ogólną aktywnością społeczną w województwie śląskim, jej oceną, korzyściami i stratami wynikającymi z jej braku, druga – z zagadnieniem innowacji społecznych, barier dla ich rozwoju, jak i form wsparcia ich powstawania.

Ankietowani zapytani o poziom aktywności społecznej oraz zmianę skali tej aktywności w województwie śląskim w większości wydają pozytywne oceny. Jedynie 5,0% ankietowanych oceniło negatywnie poziom aktywności społecznej w województwie śląskim, a żaden respondent nie udzielił odpowiedzi, że skala tej aktywności się zmniejszyła w ostatnich 5 latach. Większość ankietowanych obserwuje zwiększanie się poziomu aktywności społecznej, a 22,5% uważa, że ta aktywność zwiększyła się znacząco.

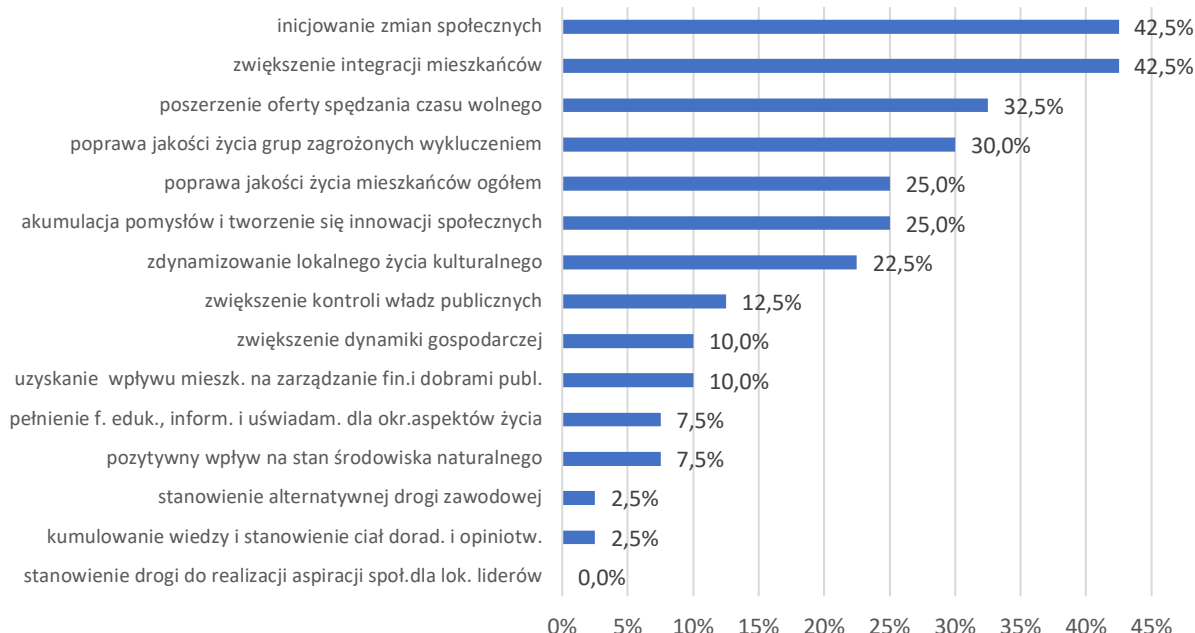
Rysunek 4 Odpowiedzi na pytania „Jak ocenia Pan/i poziom aktywności społecznej w województwie śląskim?” oraz „Jak w Pana/i opinii zmieniła się skala aktywności społecznej w województwie śląskim w ostatnich 5 latach?” w przeprowadzonej ankiecie

Źródło: ankieta przeprowadzona na potrzeby Planu strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego systemu innowacji społecznych w województwie śląskim.

Ankietowanych spytano o to, jakie są według nich największe korzyści wynikające z aktywności społecznej mieszkańców województwa śląskiego. Mając możliwość zaznaczenia maksymalnie 3 najważniejszych korzyści, najczęściej wybierano inicjowanie zmian społecznych i zwiększenie integracji mieszkańców, a w dalszej kolejności poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego i polepszenie jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem. Pokazuje to, jakie najważniejsze funkcje w opinii ankietowanych pełnią organizacje i ruchy społeczne – że najczęściej są one motorem dla zmian, polem do integracji społeczeństwa, a także alternatywnym dla podmiotów publicznych i prywatnych sposobem na organizowanie czasu wolnego i wspieranie osób w trudnej sytuacji.

Rysunek 5 Odpowiedź na pytanie „Jakie w Pana/i opinii są największe korzyści związane z aktywnością społeczną mieszkańców województwa śląskiego?”

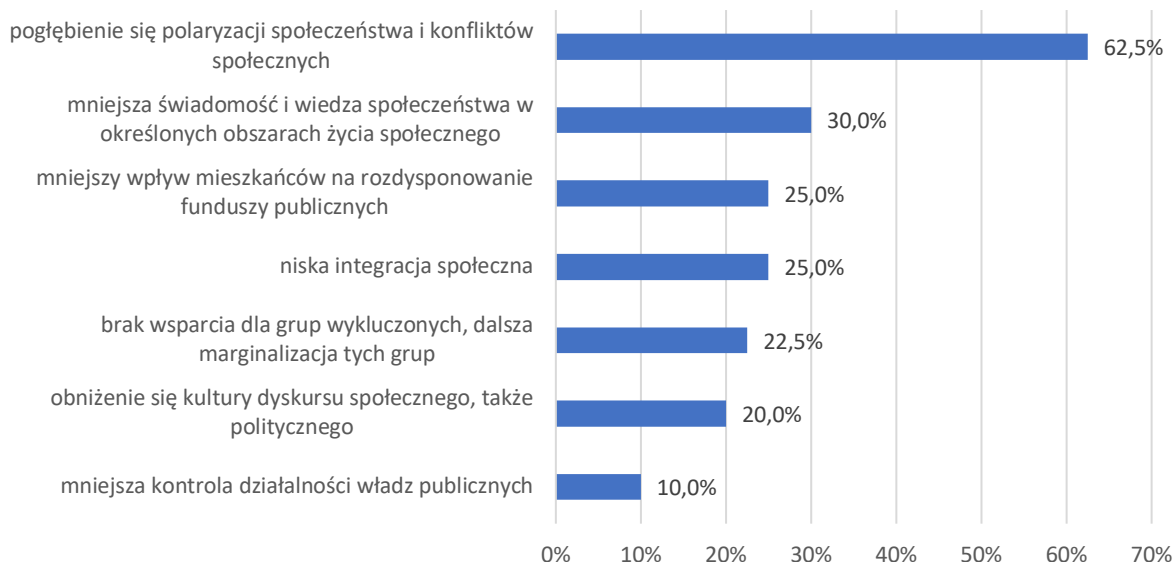

pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta przeprowadzona na potrzeby Planu strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego systemu innowacji społecznych w województwie śląskim.

Przedstawiciele różnych środowisk województwa śląskiego – zarówno samorządowych, jak i trzeciego sektora i biznesu, poproszeni zostali także o wskazanie, jakie są największe straty związane z niedostatkami aktywności społecznej. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią było „pogłębienie się polaryzacji społeczeństwa i konfliktów społecznych”. Pokazuje to, jak duże znaczenie może mieć aktywność społeczna dla łagodzenia konfliktów społecznych. Prawie co trzeci ankietowany wskazał, że mała aktywność społeczna oznacza mniejszą świadomość i wiedzę społeczeństwa w określonych obszarach życia społecznego.

Rysunek 6 Odpowiedź na pytanie „Jakie w Pana/i opinii są największe straty związane z niedostatkami aktywności społecznej mieszkańców województwa śląskiego?”

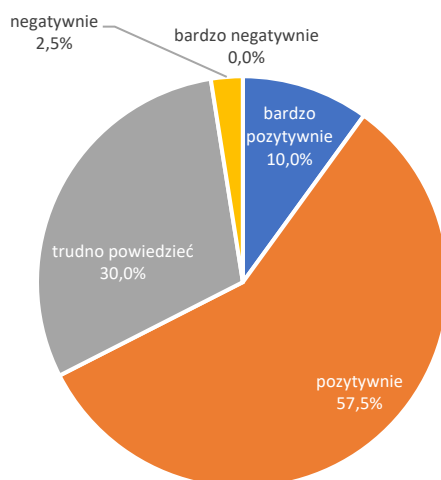

pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta przeprowadzona na potrzeby Planu strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego systemu innowacji społecznych w województwie śląskim.

Przechodząc do części ankiety związanej z innowacjami społecznymi, spytano ankietowanych o ich ocenę klimatu dla rozwoju tego typu innowacji. W opinii większości odpowiadających ten klimat jest pozytywny, a jedynie 1 ankietowany był zdania, że ten klimat nie jest sprzyjający. Można ocenić, że przedstawiciele samorządu, organizacji społecznych i biznesu w województwie śląskim pozytywnie patrzą na możliwości rozwoju innowacji społecznych w swoim regionie.

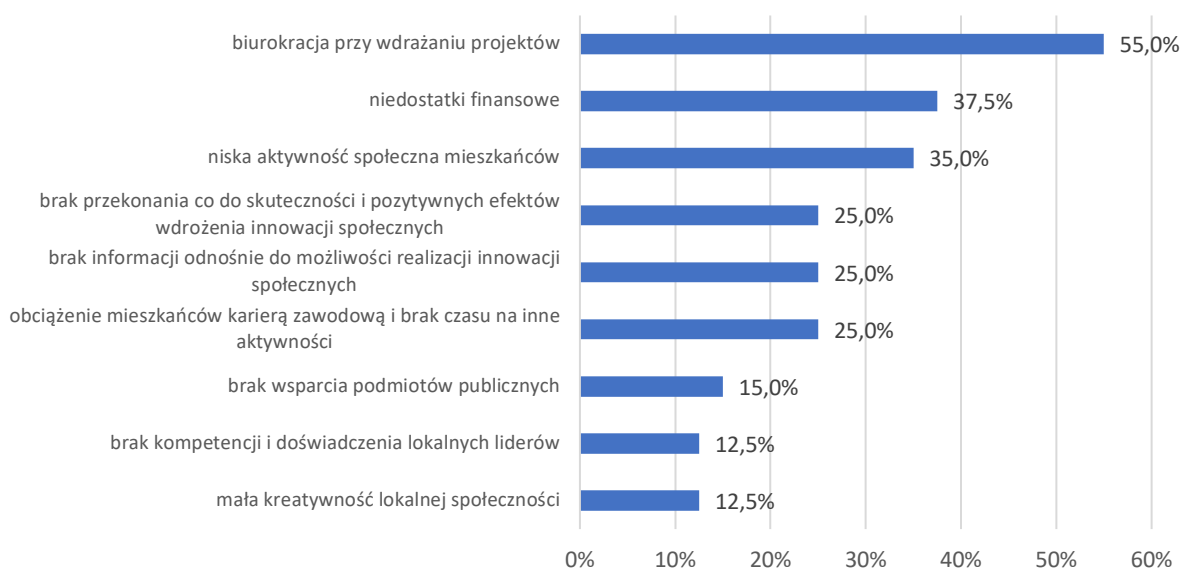
Rysunek 7 Odpowiedź na pytanie „Jak ocenia Pan/i klimat dla rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim?”

Źródło: ankieta przeprowadzona na potrzeby Planu strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego systemu innowacji społecznych w województwie śląskim.

Za największą barierę dla rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim uznano biurokrację przy wdrażaniu projektów – taką odpowiedź zaznaczyła ponad połowa ankietowanych. Dwie kolejne najczęściej zaznaczone odpowiedzi to niedostatki finansowe oraz niska aktywność społeczna mieszkańców. Odpowiedź na to pytanie może wskazywać, jakie kroki należy podjąć, by zdynamizować obszar innowacji społecznych w województwie śląskim.

Rysunek 8 Odpowiedź na pytanie „Jakie są w Pana/i ocenie najważniejsze bariery dla rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim?”

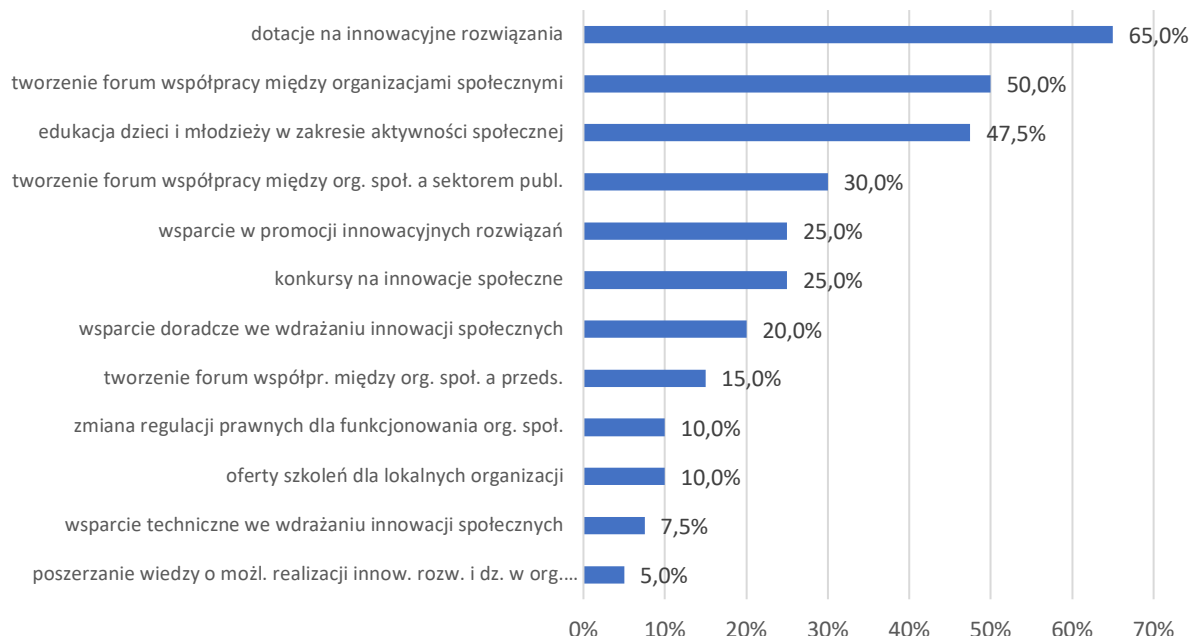

pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta przeprowadzona na potrzeby Planu strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego systemu innowacji społecznych w województwie śląskim.

Konkretniejszej informacji na temat sposobów wspierania rozwoju innowacji społecznych dostarczyły odpowiedzi na pytanie o najlepsze w opinii ankietowanych formy wsparcia. Na pierwszym miejscu znajduje się wsparcie finansowe w postaci dotacji na innowacyjne rozwiązania – to wskazuje na największą potrzebę w tym zakresie. Około połowa ankietowanych wskazywała także na potrzebę tworzenia forum do współpracy między organizacjami społecznymi, a także edukacji dzieci i młodzieży w zakresie aktywności społecznej.

Rysunek 9 Odpowiedź na pytanie „Jakie formy wsparcia były w Pana/i opinii najlepsze dla wspierania rozwoju innowacji społecznych?”

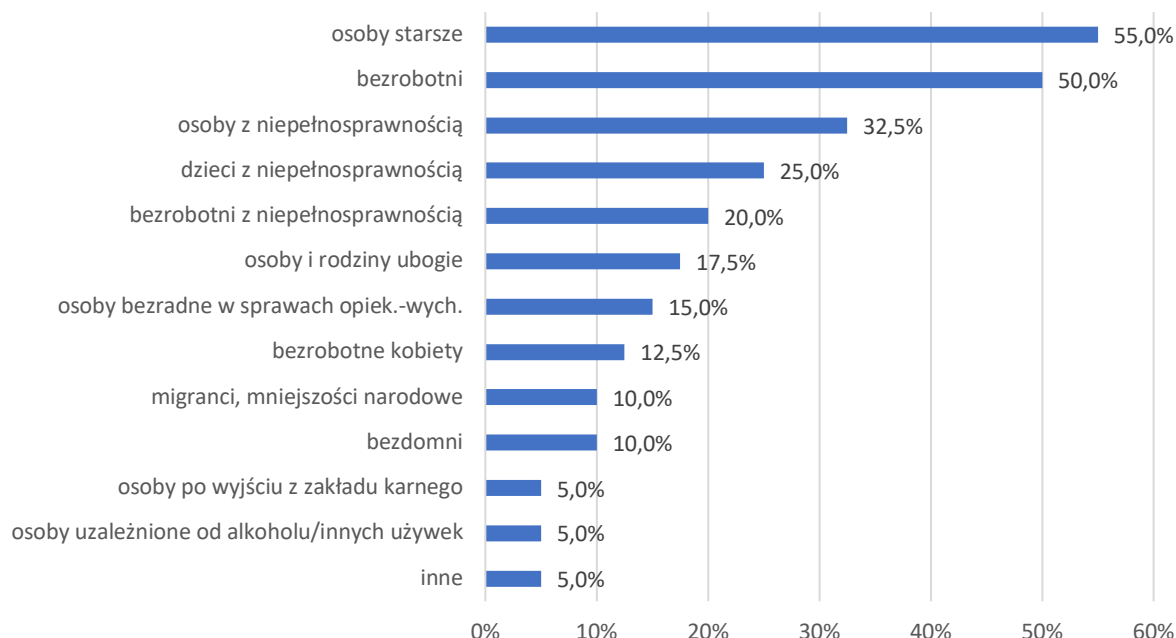

pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta przeprowadzona na potrzeby Planu strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego systemu innowacji społecznych w województwie śląskim.

Spytano ankietowanych o to, w stosunku do jakich grup powinny być kierowane w szczególności projekty innowacji społecznych – odpowiedzi na to pytanie pokazują, jakie grupy społeczne wykazywać mogą największe potrzeby w zakresie wsparcia społecznego oraz w kierunku jakich grup najczęściej realizowane mogą być projekty innowacji społecznych. Grupy wskazywane przez ponad połowę ankietowanych to osoby starsze i bezrobotni. Kolejną grupę stanowią osoby z niepełnosprawnością, także dzieci i bezrobotni o takiej charakterystyce. Udzielono dwóch odpowiedzi z kategorii „inne” wskazując dodatkowo spoza listy wszystkich mieszkańców oraz osoby doznające nietolerancji.

Rysunek 10 Odpowiedź na pytanie „W stosunku do jakich grup w Pana/i opinii powinny być kierowane w szczególności projekty innowacji społecznych?”

pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi

Źródło: ankieta przeprowadzona na potrzeby Planu strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego systemu innowacji społecznych w województwie śląskim.

W pytaniu otwartym pozwolono przedstawicielom samorządu, organizacji społecznych oraz biznesu na wskazanie własnych przemyśleń co do brakujących działań w zakresie wspierania rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim. Udzielane odpowiedzi koncentrowały się na:

- dopracowywaniu pomysłów na innowacje społeczne;
- ofercie szkoleń dla lokalnych organizacji, w tym szkoleń wyjazdowych;
- wsparciu technicznym;
- projektach integracyjnych, podczas których możliwa byłaby rozmowa z ekspertami o kluczowych problemach społecznych;
- zwiększaniu podaży informacji na temat innowacji społecznych i możliwości uzyskania pomocy;
- współpracy między sektorem publicznym a pozarządowym;
- rozpowszechnianiu informacji i wiedzy na temat już dostępnej oferty wsparcia dla innowacji społecznych i docieraniu do szerokiej grupy odbiorców;
- pobudzaniu świadomości społecznej i aktywizowaniu do działania;
- organizowaniu ciekawych form aktywnego spędzania czasu wolnego.

2.3 Wywiady pogłębione

Wywiady pogłębione z ekspertami w dziedzinie innowacji społecznych pozwoliły na zapoznanie się ze spojrzeniem specjalistów, osób, które pracują z innowatorami na szanse, jak i bariery związane z rozwojem innowacji społecznych w województwie śląskim.

Eksperci są przekonani, że potencjał województwa śląskiego i jego mieszkańców w kontekście innowacji społecznych jest duży [IDI 1], a nawet bardzo duży [IDI 2]. Wskazuje się na bardzo

dużą liczbę podmiotów, które intensywnie się rozwijają, a których działalność dodatkowo katalizowana jest przez środki z różnych źródeł, m.in. europejskie. Innowatorzy poszukują nowych możliwości do zaspokojenia potrzeb swoich podopiecznych [IDI 1]. Motorem dla aktywności w obszarze innowacji społecznych jest także duża rzesza osób zagrożonych wykluczeniem, która daje możliwość szerokiego działania, wspierania [IDI 2].

Wśród barier dla rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim eksperci wymieniali:

- bariery edukacyjne – brak wiedzy większości osób na temat ekonomii społecznej czy tego, czym są innowacje, jakie mają cechy [IDI 1, IDI 4];
- bariery biurokratyczne – liczne wytyczne dla projektów innowacyjnych, często niezrozumiałe dla innowatorów, „ciasny gorset regulacji”, które sprawiają, że zrealizowanie czegoś innowacyjnego w obszarze, w którym w grę wchodzi finans publiczne staje się niemożliwe lub pozbawiające innowacyjności [IDI 3];
- mentalność urzędników, ale i samych organizacji pozarządowych, trzymanie się przez nich utartych ścieżek i schematów, co nie przystaje do tematu innowacyjności [IDI 2];
- brak metodycznego podejścia do tworzenia innowacji [IDI 4];
- brak współpracy podmiotów – każda z instytucji działa w swoim zakresie, brak jest współpracy różnych podmiotów z różnych obszarów, a właśnie na styku różnych dziedzin najczęściej pojawiają się innowacje [IDI 4];
- obawy przed powodzeniem planowanych przedsięwzięć [IDI 2], trudność ze znalezieniem finansowania na ryzykowne przedsięwzięcia, co do których powodzenia nie ma wyraźnej pewności [IDI 4];
- bariery finansowe – zgłaszane problemy związane z brakami funduszy na realizację innowacyjnych przedsięwzięć [IDI 2];
- brak edukacji młodzieży w zakresie tworzenia innowacji [IDI 4].

Aby przezwyciężyć wymienione bariery i zbudować możliwości do lepszego rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim eksperci proponują:

- organizację spotkań informacyjnych i edukacyjnych, także w formie warsztatów między różnymi podmiotami [IDI 1];
- tworzenie programów dotyczących innowacji społecznych, pozwalających na ich przetestowanie i uwzględniających możliwość niepowodzenia danego przedsięwzięcia [IDI 2, IDI 3], akceptację ryzyka [IDI 4];
- zmianę podejścia do wspierania innowatorów – po ocenie wykonalności z uwzględnieniem tego, czy innowatorzy sami wiedzą, co chcą zrobić i wsparciu ich wiedzą fachową należy przekazywać środki za rezultaty [IDI 3];
- tworzenie programów wspierania innowacji dostosowanych do konkretnego innowatora i jego potrzeb („tailored made”) z uwagi na to, że innowacje z definicji są nowe, dotychczas nieznanne, więc konieczne jest podejście spersonalizowane, dostosowane do danego zagadnienia, a nie ustandaryzowane [IDI 3];
- odejście od długiego procesu wspierania innowacyjnego przedsięwzięcia i szkolenia przez nie zawsze dobrze wyszkolone osoby na rzecz większej swobody działania dla innowatorów i skupienia się na rezultatach [IDI 3];
- rozważanie innych sposobów finansowania innowacji społecznych z wykorzystaniem np. pożyczek umarżanych z uwzględnieniem rezultatu, wpływu społecznego [IDI 3];
- koncentrację nie tylko na mikroinnowacjach, ale skupienie się na dużych przedsięwzięciach, które mogą przynieść wyraźną zmianę społeczną [IDI 3];
- finansowanie innowatorów, którzy już mają wykonane jakieś prace w kierunku wdrożenia innowacji i są gotowi zaryzykować, także własne środki na realizację przedsięwzięcia, co wskazuje na ich zdeterminowanie i realną chęć zmiany [IDI 3];

- połączenie informacji o jakości danej innowacji z jej wpływem na społeczeństwo [IDI 3];
- wskazywanie, także instytucjom, że innowacje nie muszą być jedynie cyfrowe czy techniczne, ale także „analogowe” [IDI 4];
- stawianie na multidyscyplinarność – tworzenie pola do współpracy różnych ekspertów z różnych obszarów [IDI 4];
- rozwój HUB-ów innowacji [IDI 1];
- wykorzystanie instrumentu zamawiania innowacji – tworzenia innowacji pod konkretną zgłaszaną potrzebę [IDI 4];
- docieranie do lokalnych liderów, którzy mają pomysły na zmiany i wspieranie w rozwoju ich pomysłów [IDI 2];
- realizację kampanii z prezentacją dobrych praktyk z zagranicy [IDI 2];
- stworzenie ogólnodostępnej informacji o już zrealizowanych innowacjach, aby sprawdzić, jakie pomysły się już pojawiły, a jakie są istotnie innowacyjne na skalę na krajową [IDI 2];
- prowadzenie działań edukacyjnych skierowanych do urzędników w celu zmiany biurokratycznej mentalności [IDI 2].

Z doświadczenia ekspertów w dziedzinie innowacji społecznych lokalni liderzy i organizacje we wdrażaniu innowacji społecznych najczęściej oczekują wsparcia doradczego, merytorycznego [IDI 1, IDI 2], zewnętrznego spojrzenia na dany pomysł [IDI 2], wsparcia organizacyjnego, np. w dotarciu do grup docelowych [IDI 4], wsparcia metodycznego w doprecyzowaniu wiedzy o przedsięwzięciu [IDI 4] oraz wsparcia finansowego [IDI 1, IDI 2, IDI 4], często nie w formie transferów finansowych, ale choćby marketingu [IDI 1].

2.4 Analiza SWOT

SWOT to akronim angielskich słów *strengths* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse) i *threats* (zagrożenia). Metoda klasyfikuje czynniki określające obecną, jak i przyszłą sytuację danej jednostki na pozytywne i negatywne oraz wewnętrzne i zewnętrzne, tym samym tworząc cztery grupy czynników:

- czynniki wewnętrzne pozytywne, czyli **mocne strony**;
- czynniki wewnętrzne negatywne, czyli **słabe strony**;
- czynniki zewnętrzne pozytywne, czyli **szanse**;
- czynniki zewnętrzne negatywne, czyli **zagrożenia**.

Poniżej – analiza SWOT województwa śląskiego w kontekście innowacji społecznych.

Tabela 5 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca liczba organizacji pozarządowych; • bardzo dynamiczny wzrost popularności przedsiębiorstw społecznych; • wielość innych podmiotów ekonomii społecznej i rosnąca ich liczba, w szczególności Klubów Integracji Społecznej; • znaczny wzrost frekwencji w wyborach w ostatnich latach; • wielość podmiotów wspierających powstawanie innowacji społecznych w województwie śląskim (OWES, inkubatory innowacji społecznych); • działalność projektu IN SITU, kompleksowo podchodzącego do kwestii wspierania rozwoju innowacji społecznych; • wysoka ocena poziomu aktywności społecznej w regionie; • przekonanie o dużym udziale aktywności społecznej w inicjowaniu zmian społecznych i integracji mieszkańców; • pozytywna ocena klimatu dla powstawania innowacji społecznych w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> • mniejsza niż w ogóle kraju liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców; • niejednokrotnie niższa frekwencja w wyborach w województwie śląskim niż w ogóle kraju; • niedostateczne wsparcie dla osób z niepełnosprawnością - nieadekwatna pomoc głównie finansowa; • niedostateczne wsparcie dla seniorów, dotychczas koncentrujące się głównie na aktywizacji społecznej i rozwoju zainteresowań; • brak odpowiednich przedsięwzięć z zakresu aktywizacji zawodowej osób starszych; • dodatkowe bariery edukacyjne, mentalnościowe, braku współpracy i obaw co do powodzenia przedsięwzięć dla rozwoju innowacji społecznych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca świadomość społeczna dotycząca problemów różnych grup, osób indywidualnych i rodzin i coraz większe zaangażowanie w chęć rozwiązywania tych problemów; • istniejące programy i włączone do nich zasady wspierające równość kobiet i mężczyzn, zwiększanie dostępu osób z niepełnosprawnością do rynku pracy, wsparcie bezrobotnych, w tym na założenie własnej działalności czy spółdzielni socjalnej; • powstające ustawodawstwo, regulujące kwestię ekonomii społecznej w Polsce; • integracja europejska, wspomagająca współpracę między 	<ul style="list-style-type: none"> • pandemia SARS-CoV-2 – trudności z efektywnym działaniem wielu podmiotów i organizacji, niepewność co do sytuacji w tym zakresie w przyszłości; • brak odpowiedniego poziomu wiedzy i edukacji w zakresie aktywności społecznej i możliwości w tym zakresie; • biurokracja dotycząca przedsięwzięć i organizacji społecznych; • głęboki podział społeczeństwa, utrudniający tworzenie wspólnych przedsięwzięć; • negatywny wpływ technologii na aktywność społeczną, często powodujący izolację;

<p>krajami i regionami, także w ujęciu społecznym;</p> <ul style="list-style-type: none">• rosnąca popularność podmiotów ekonomii społecznej i wzmocnienie ich roli jako alternatywnej formy aktywności zawodowej;• rozwój mediów, w tym internetu, wspomagający dostęp do wiedzy	<ul style="list-style-type: none">• trudności z przechodzeniem innowacyjnych rozwiązań do praktyki
--	--

Źródło: opracowanie własne.

3. Możliwe działania do podjęcia i wdrożenia w regionie w zakresie wsparcia innowacji społecznych

Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” zakłada w celu strategicznym B. Województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca:

- w celu operacyjnym B.1 Wysoka jakość usług społecznych, w tym zdrowotnych: aktywizację osób z niepełnosprawnościami i wykluczonych społecznie oraz rozwój, integrację i koordynację usług wspierających funkcjonowanie osób niesamodzielnych;
- w celu operacyjnym B.2 Aktywny mieszkaniec: promocję i wsparcie podmiotów ekonomii społecznej oraz wzmocnienie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców, w tym osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto jednym z przedsięwzięć województwa w Strategii jest Społecznie zaangażowane Śląskie, zakładające zwiększenie społecznej świadomości i tożsamości lokalnej, a co za tym idzie oddolnych inicjatyw społecznych poprzez m.in. wsparcie dla innowacyjnych inicjatyw społecznych⁸.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020. Aktualizacja 2015 podkreśla znaczenie innowacji w kilku celach strategicznych:

- w celu strategicznym 2. Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym, w tym zawodowym jednym z działań jest Propagowanie idei uczenia się przez całe życie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań na rzecz rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego osób starszych (działanie 2.1.3);
- w celu strategicznym 4. Poprawa warunków i jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i społecznie wykluczonych jednym z działań jest Upowszechnianie innowacyjnych rozwiązań w obszarze polityki społecznej o charakterze profilaktycznym, aktywizującym, interwencyjnym i opiekuńczym (działanie 4.6.4)
- w celu strategicznym 5. Integracja i rozwój regionalnego systemu kształcenia ustawicznego i doskonalenia zawodowego kadr pomocy i integracji społecznej o charakterze wielosektorowej struktury współpracy, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności rozwoju pracy socjalnej (w tym nowych zawodów i specjalności) jednym z działań jest Udostępnianie i upowszechnianie przykładów dobrych praktyk, innowacyjnych rozwiązań, skutecznych sposobów rozwiązywania problemów społecznych w obszarze pomocy i integracji społecznej, w tym związanych z wykorzystaniem środowiskowej metody pracy socjalnej (działanie 5.2.2);
- w celu strategicznym 6. Wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie jednym z działań jest Wspieranie i promowanie innowacyjnych rozwiązań w środowiskach lokalnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień (działanie 6.1.3)⁹.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego 2030¹⁰ w działaniu 6.4.2 wskazuje na Wzmacnianie regionalnego ekosystemu innowacji, czyli kontynuację inicjatyw na rzecz regionalnego ekosystemu innowacji poprzez dalszą działalność Sieci Regionalnych

⁸ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”, załącznik do uchwały Nr VI/24/1/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19 października 2020 r.

⁹ Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020. Aktualizacja 2015, załącznik do uchwały nr V/11/6/2015 z dnia 31 sierpnia 2015 roku

¹⁰ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego 2030, załącznik do uchwały nr 1554/246/VI/2021

Obserwatoriów Specjalistycznych oraz upowszechnienie idei regionalnych cyfrowych hubów innowacji.

Działania zakładane przez Plan strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego ekosystemu innowacji społecznych powinny się wpisywać w te regionalne założenia strategiczne.

Na podstawie wyników badań ankietowych, wywiadów pogłębionych i analizy desk research można stwierdzić, że **możliwe działania do podjęcia i wdrożenia w regionie w zakresie wsparcia innowacji społecznych** to:

- rozwój HUB-ów innowacji społecznych;
- udzielanie wsparcia finansowego na rzecz innowatorów społecznych, wspomagające wdrażanie innowacji do praktyki;
- udzielanie wsparcia merytorycznego, technicznego i promocyjnego dla innowatorów społecznych w celu doprecyzowania ich pomysłów, weryfikacji ich potencjalnego sukcesu, wskazania potrzebnych zasobów do ich wdrożenia oraz poszerzenia wiedzy o nich wśród lokalnej społeczności;
- udzielanie wsparcia w dotarciu do grup docelowych danej innowacji społecznej;
- tworzenie kompleksowych programów wsparcia dla powstawania innowacji społecznych z kompleksową, dopasowaną do danego przedsięwzięcia obsługą przez wykwalifikowanych pracowników, uwzględniających aspekt ewentualnego niepowodzenia danego przedsięwzięcia i akceptację tego ryzyka;
- uwzględnienie w programach wsparcia dla powstawania innowacji społecznych komponentu jakościowego, mierzonego wpływem danego pomysłu na sytuację w wymiarze społecznym;
- rozważenie wdrożenia do systemu wspierania innowacji społecznych instrumentu zamawiania innowacji – tworzenia innowacji pod konkretną zgłaszaną potrzebę określonej grupy społecznej;
- tworzenie forum współpracy między różnymi podmiotami z różnych dziedzin, stanowiącego centrum kumulowania się i powstawania nowych inicjatyw i przedsięwzięć – w tym forum współpracy między organizacjami pozarządowymi między sobą, jak i ich oraz podmiotów publicznych;
- organizowanie szkoleń dla organizacji pozarządowych i lokalnych liderów w zakresie działalności społecznej, tworzenia innowacji społecznych i możliwości ich wdrażania;
- rozpowszechnianie wiedzy na temat dostępnej oferty wsparcia dla rozwoju i wdrażania innowacji społecznych, wspieranie w uzyskaniu pomocy poprzez np. organizowanie spotkań informacyjnych, zamieszczanie informacji na stronach internetowych instytucji, bezpośredni kontakt z organizacjami społecznymi, realizację kampanii z przykładem np. dobrych praktyk z zagranicy;
- stworzenie bazy już zrealizowanych innowacji społecznych dla możliwości zweryfikowania, jakie planowane przedsięwzięcia istotnie mają charakter innowacyjny;
- poszerzanie wiedzy pracowników podmiotów wspierających rozwój innowacji społecznych na temat rodzajów tych innowacji i budowanie u nich postaw niebiurokratycznego podejścia do zagadnienia innowacyjności;
- pobudzanie świadomości społecznej na temat ekonomii społecznej, innowacji społecznych, możliwości i korzyści zaangażowania w sprawy społeczne, a w szczególności budowanie postawy aktywności wśród dzieci i młodzieży.

Na podstawie zidentyfikowanych działań można zarysować **cel główny** Planu strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego systemu innowacji społecznych:

Stworzenie optymalnego klimatu dla rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim, skutkujące powstawaniem nowych inicjatyw, skierowanych na polepszenie jakości życia osób i społeczności regionu, w szczególności zagrożonych wykluczeniem.

Na realizację celu głównego składają się **cele szczegółowe**:

- **Stworzenie regionalnego HUB-u innowacji społecznych, gwarantującego kompleksowe wsparcie dla innowatorów społecznych (finansowe, doradcze, merytoryczne, marketingowe, techniczne) z odpowiednią infrastrukturą dydaktyczną i konferencyjną** – cel może być realizowany poprzez takie działania jak:
 - Zapewnienie wysokiej jakości bazy infrastrukturalnej i technicznej skoncentrowanej na wsparciu rozwoju innowacji społecznych;
 - Zapewnienie wykwalifikowanej bazy kadrowej, obsługującej innowatorów o multidyscyplinarnej wiedzy i doświadczeniu;
 - Stworzenie narzędzi wsparcia finansowego, doradczego, merytorycznego, marketingowego i technicznego dla innowatorów z uwzględnieniem indywidualnego charakteru ich pomysłów i potrzeb;
 - Stworzenie systemu doboru odpowiednich narzędzi wsparcia do potrzeb innowatorów i ich pomysłów;
 - Stworzenie efektywnego procesu weryfikacji pomysłów na innowacje społeczne w celu właściwej oceny poziomu ich innowacyjności;
 - Uwzględnienie w kryteriach oceny pomysłów na innowacje aspektu jakości i realnego wpływu na życie społeczne;
 - Uwzględnienie w procesie wspierania innowacji społecznych aspektu ryzyka i możliwości niepowodzenia przedsięwzięć;
 - Realizacja działalności szkoleniowej dla organizacji pozarządowych i lokalnych liderów, skierowana na zwiększanie wiedzy na temat innowacji społecznych;
 - Rozpowszechnianie wiedzy na temat możliwości uzyskania wsparcia w regionalnym HUB-ie innowacji społecznych;
 - Nawiązywanie współpracy przez regionalny HUB innowacji społecznych z podobnymi podmiotami zagranicznymi w celu wymiany doświadczeń, wiedzy i dobrych praktyk;
- **Wspieranie działalności już funkcjonujących podmiotów wspomagających tworzenie się innowacji społecznych** – cel może być realizowany poprzez takie działania jak:
 - Tworzenie forum do współpracy dla już funkcjonujących podmiotów wspierających rozwój innowacji społecznych dla przepływu wiedzy i doświadczeń oraz doskonalenia;
 - Wsparcie w rozwoju kompetencji pracowników już funkcjonujących podmiotów wspierających rozwój innowacji społecznych;
 - Wsparcie w doskonaleniu działalności tych podmiotów i dostosowywaniu ich oferty do indywidualnych potrzeb innowatorów;
 - Rozpowszechnianie wiedzy na temat możliwości wspierania innowatorów społecznych przez już działające w tym zakresie podmioty;
 - Ułatwienie dostępu do wiedzy o już zrealizowanych przedsięwzięciach innowacyjnych w celu ułatwienia oceny innowacyjności zgłaszanych do wsparcia nowych rozwiązań (np. poprzez budowę bazy innowacji społecznych);
- **Realizacja działań na rzecz stworzenia pola do współpracy różnych podmiotów z różnych dziedzin – organizacji pozarządowych, samorządów, przedstawicieli**

biznesu i nauki w kierunku budowania klimatu dla przepływu wiedzy i pomysłów między różnymi podmiotami – cel może być realizowany poprzez takie działania jak:

- Organizacja wydarzeń i spotkań z udziałem różnych podmiotów zaangażowanych w rozwój innowacji społecznych;
 - Utworzenie stałych forów współpracy między przedstawicielami różnych instytucji z regularnie zaplanowanym kalendarzem spotkań;
 - Aktywne łączenie różnych podmiotów ze sobą poprzez np. budowę bazy podmiotów zaangażowanych w rozwój innowacji społecznych;
 - Promowanie współpracy między organizacjami pozarządowymi a samorządem, organizacjami pozarządowymi a biznesem, organizacjami pozarządowymi a podmiotami nauki;
 - Upowszechnianie informacji na temat możliwości współpracy między różnymi podmiotami w obszarze społecznym;
- **Podjęcie inicjatyw nakierowanych na podnoszenie świadomości społecznej i wiedzy mieszkańców na temat innowacji społecznych, w szczególności skierowanych do dzieci i młodzieży** – cel może być realizowany poprzez takie działania jak:
 - Prowadzenie kampanii informacyjnych na rzecz większego zaangażowania społecznego;
 - Włączenie do edukacji w większym stopniu aspektów aktywności obywatelskiej i społecznej;
 - Prowadzenie kompendium informacji o innowacjach społecznych na stronach internetowych i mediach społecznościowych podmiotów zaangażowanych w ten obszar;
 - Publikowanie biuletynów i opracowań na temat innowacji społecznych i aktywności społecznej;
 - Zaangażowanie medialne podmiotów działających w obszarze innowacji społecznych – wywiady, artykuły prasowe, uczestnictwo w programach telewizyjnych;
 - Realizacja działań doradczych i szkoleniowych dla organizacji trzeciego sektora i lokalnych liderów;
 - **Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności pracowników, działających w obszarze wspierania innowatorów społecznych we wdrażaniu przedsięwzięć innowacyjnych** – cel może być realizowany poprzez takie działania jak:
 - Działalność szkoleniowa dla pracowników;
 - Budowanie postawy wspierającej i niebiurokratycznej w kierunku innowatorów.

Miejsce realizacji Planu to obszar województwa śląskiego. **Odbiorcami** Planu są z kolei:

- jednostki samorządu terytorialnego województwa śląskiego;
- organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej, działające na obszarze województwa śląskiego;
- Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, działające na obszarze województwa śląskiego oraz inne podmioty działające w obszarze ekonomii społecznej;
- instytucje pomocowe oraz środowiska osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- osoby i grupy zagrożone wykluczeniem społecznym.

Rezultatami realizacji Planu mają być:

- zwiększenie liczby i zakresu działania innowacji społecznych w województwie śląskim;
- rozwiązywanie problemów społeczności lokalnej, w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem z wykorzystaniem innowacji społecznych;

- poprawa współpracy między różnymi podmiotami działającymi w obszarze społecznym w województwie śląskim;
- podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców województwa śląskiego na temat innowacji społecznych;
- podniesienie poziomu zaangażowania społecznego mieszkańców województwa śląskiego.

4. Rekomendacje na rzecz zaangażowania interesariuszy i zarządzania systemowego w obszarze ekosystemu innowacji społecznych

Interesariusze mogą zostać **zaangażowani w obszar ekosystemu innowacji społecznych** poprzez:

- **organizację wydarzeń** angażujących interesariuszy – wystaw, prezentacji, paneli, sympozjów o tematyce innowacji społecznych, np. mówiących o możliwościach rozwoju, dobrych praktykach, przykładach sukcesu, przykładach działań realizowanych za granicą;
- **marketing internetowy** – opracowanie i prowadzenie strony internetowej, mediów społecznościowych (w tym aktywne interakcje z użytkownikami), realizacja sesji e-mailowych i wysyłka newsletterów z przydatnymi informacjami przeznaczonymi dla poszczególnych grup interesariuszy;
- **działania i promocja w mediach** w postaci artykułów i komunikatów prasowych, briefingów medialnych, wywiadów, reklam – w tym reklam płatnych, uczestnictwa w programach telewizyjnych;
- tworzenie **materiałów informacyjnych** przydatnych dla interesariuszy – biuletynów, opracowań, raportów, filmów;
- realizację **działań szkoleniowych i doradczych**, skierowanych na zwiększanie poziomu wiedzy i umiejętności interesariuszy;
- realizację **badania, sondaży i ankiet** na temat potrzeb i barier dla rozwoju innowacji społecznych;
- **włączanie interesariuszy w opracowywanie i opiniowanie pomysłów zmian** w systemie wspierania rozwoju innowacji społecznych;
- **realizację kampanii informacyjnych i promocyjnych**, informujących o szansach i korzyściach związanych z rozwojem innowacji społecznych i ekonomii społecznej, promujących dobre praktyki i zaangażowanie społeczne, prezentujących możliwości działania na rzecz lokalnych społeczności, w tym możliwości funkcjonowania podmiotów trzeciego sektora.

5. Katalog narzędzi i instrumentów w zakresie finansowania działań, inicjatyw i projektów w ramach innowacji społecznych

Możliwe do wykorzystania **narzędzia i instrumenty w zakresie finansowania działań, inicjatyw i projektów w ramach innowacji społecznych** to:

- organizacja konkursów na innowacje społeczne i przydzielanie finansowania według wnioskowanych środków po weryfikacji i ocenie formalnej i merytorycznej poszczególnych pomysłów na innowacje społeczne;
- stworzenie budżetu na wspieranie innowacji społecznych i udzielanie wsparcia dla innowatorów, zgłaszających się w ciągłej rekrutacji do wsparcia finansowego;
- wykorzystanie instrumentu zamawiania innowacji – uprzedniej identyfikacji potrzeb danej grupy społecznej, zarysowania problemu do rozwiązania i przeznaczenia określonego budżetu dla innowatora, który jest w stanie odpowiedzieć na tę potrzebę;
- wykorzystanie mechanizmu finansowania przedsięwzięcia w zamian za udziały w zyskach z jego realizacji (podejście biznesowe);
- wykorzystanie narzędzia pożyczki dla innowatorów, opcjonalnie umarżanej w określonym zakresie w zależności od powodzenia i określonego wpływu innowacji na dany obszar życia społecznego.

6. Spis tabel

Tabela 1 Struktura respondentów badania ankietowego	4
Tabela 2 Elementy ekosystemu innowacji społecznych według wybranych podejść	5
Tabela 3 Liczba podmiotów ekonomii społecznej w województwie śląskim w 2015 i 2021 roku	9
Tabela 4 Frekwencja w wyborach w województwie śląskim i w kraju w latach 2010-2020	9
Tabela 5 Analiza SWOT	23

7. Spis rysunków

Rysunek 1 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 mieszkańców w województwie śląskim i w kraju w latach 2010-2020	7
Rysunek 2 Liczba przedsiębiorstw społecznych oraz liczba przedsiębiorstw społecznych na 10 tys. ludności w województwie śląskim i w kraju w latach 2018-2021	8
Rysunek 3 Udział osób powyżej 16. roku życia w działalność formalną i nieformalną z zakresu wolontariatu w krajach Unii Europejskiej w 2015 roku	10
Rysunek 4 Odpowiedzi na pytania „Jak ocenia Pan/i poziom aktywności społecznej w województwie śląskim?” oraz „Jak w Pana/i opinii zmieniła się skala aktywności społecznej w województwie śląskim w ostatnich 5 latach?” w przeprowadzonej ankiecie	15
Rysunek 5 Odpowiedź na pytanie „Jakie w Pana/i opinii są największe korzyści związane z aktywnością społeczną mieszkańców województwa śląskiego?”	16
Rysunek 6 Odpowiedź na pytanie „Jakie w Pana/i opinii są największe straty związane z niedostatkami aktywności społecznej mieszkańców województwa śląskiego?”	17
Rysunek 7 Odpowiedź na pytanie „Jak ocenia Pan/i klimat dla rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim?”	17
Rysunek 8 Odpowiedź na pytanie „Jakie są w Pana/i ocenie najważniejsze bariery dla rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim?”	18
Rysunek 9 Odpowiedź na pytanie „Jakie formy wsparcia były w Pana/i opinii najlepsze dla wspierania rozwoju innowacji społecznych?”	19
Rysunek 10 Odpowiedź na pytanie „W stosunku do jakich grup w Pana/i opinii powinny być kierowane w szczególności projekty innowacji społecznych?”	20

8. Załączniki

8.1 Formularz ankiety

ANKIETA

Szanowni Państwo,

W związku z opracowywaniem Planu strategicznego rozwoju na rzecz regionalnego ekosystemu innowacji społecznych w województwie śląskim zwracamy się z prośbą o wypełnienie ankiety. Ma ona służyć analizie stanu wdrażania innowacji społecznych w województwie śląskim, w tym barier i potrzeb w tym zakresie.

Ankieta jest anonimowa i dobrowolna. Jej wyniki wesprą wyznaczenie kierunków strategicznych rozwoju województwa w aspekcie innowacji społecznych.

Z góry dziękujemy za udział w badaniu.

METRYCZKA

1. Typ jednostki:

(pytanie jednokrotnego wyboru)

☐	samorząd
☐	organizacja pozarządowa
☐	przedsiębiorstwo społeczne
☐	inny podmiot ekonomii społecznej (np. CIS, KIS, WTZ, ZAZ i in.)
☐	przedsiębiorstwo
☐	start-up

2. Powiat:

(pytanie otwarte)

.....

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

3. Jak ocenia Pan/i poziom aktywności społecznej w województwie śląskim?

Aktywność społeczna – uczestnictwo mieszkańców w życiu kulturalnym, ekonomicznym, politycznym i społecznym państwa, objawiające się m.in. udziałem w działalności w stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych, aktywnym udziałem w wyborach i kontroli władzy, a także w samym sprawowaniu władzy.

(pytanie jednokrotnego wyboru)

☐	bardzo pozytywnie
☐	pozytywnie
☐	trudno powiedzieć

	negatywnie
	bardzo negatywnie

4. Jak w Pana/i opinii zmieniła się skala aktywności społecznej w województwie śląskim w ostatnich 5 latach?

(pytanie jednokrotnego wyboru)

	znacząco się zwiększyła
	zwiększyła się
	pozostała bez zmian
	zmniejszyła się
	znacząco się zmniejszyła

5. Jakie w Pana/i opinii są największe korzyści związane z aktywnością społeczną mieszkańców województwa śląskiego?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi)

	zwiększenie integracji mieszkańców
	inicjowanie zmian społecznych
	akumulacja pomysłów i tworzenie się innowacji społecznych
	poprawa jakości życia grup zagrożonych wykluczeniem (osoby z niepełnosprawnością, seniorzy, bezrobotni itp.)
	poprawa jakości życia mieszkańców ogółem
	uzyskanie większego wpływu mieszkańców na zarządzanie finansami i dobrami publicznymi
	zwiększenie kontroli władz publicznych
	poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego
	zdynamizowanie lokalnego życia kulturalnego
	zwiększenie dynamiki gospodarczej
	pozytywny wpływ na stan środowiska naturalnego
	kumulowanie wiedzy w określonym obszarze i stanowienie przez organizacje społeczne ciał doradczych i opiniotwórczych
	pełnienie funkcji edukacyjnej, informacyjnej i uświadamiającej dla określonych aspektów życia
	stanowienie alternatywnej drogi zawodowej
	stanowienie drogi do realizacji aspiracji społecznych dla lokalnych liderów w innym obszarze niż polityka
	inne (jakie?) ...

6. Jakie w Pana/i opinii są największe straty związane z niedostatkami aktywności społecznej mieszkańców województwa śląskiego?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi)

	niska integracja społeczna
	pogłębienie się polaryzacji społeczeństwa i konfliktów społecznych
	brak wsparcia dla grup wykluczonych, dalsza marginalizacja tych grup
	mniejszy wpływ mieszkańców na rozdysponowanie funduszy publicznych
	mniejsza kontrola działalności władz publicznych
	obniżenie się kultury dyskursu społecznego, także politycznego
	mniejsza świadomość i wiedza społeczeństwa w określonych obszarach życia społecznego
	inne (jakie?) ...

INNOWACJE SPOŁECZNE

7. Jak ocenia Pan/i klimat dla rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim?

Innowacja społeczna to nowe działanie społeczne, które ma na celu polepszenie jakości życia osób lub społeczności, w szczególności zagrożonych wykluczeniem (np. osoby z niepełnosprawnością, bezrobotni, osoby w podeszłym wieku itp.)

(pytanie jednokrotnego wyboru)

	bardzo pozytywnie
	pozytywnie
	trudno powiedzieć
	negatywnie
	bardzo negatywnie

8. Jakie są w Pana/i ocenie najważniejsze bariery dla rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi)

	niedostatki finansowe
	brak wsparcia podmiotów publicznych
	biurokracja przy wdrażaniu projektów
	niska aktywność społeczna mieszkańców

	obciążenie mieszkańców karierą zawodową i brak czasu na inne aktywności
	mała kreatywność lokalnej społeczności
	brak informacji odnośnie do możliwości realizacji innowacji społecznych
	brak kompetencji i doświadczenia lokalnych liderów
	brak przekonania co do skuteczności i pozytywnych efektów wdrożenia innowacji społecznych
	inne (jakie?) ...

9. W stosunku do jakich grup w Pana/i opinii powinny być kierowane w szczególności projekty innowacji społecznych?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi)

	osoby z niepełnosprawnością
	dzieci z niepełnosprawnością
	bezrobotni
	bezrobotne kobiety
	bezrobotni z niepełnosprawnością
	osoby i rodziny ubogie
	osoby starsze
	osoby uzależnione od alkoholu/innych używek
	osoby bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
	osoby po wyjściu z zakładu karnego
	bezdumni
	migranci, mniejszości narodowe
	inne (jakie?) ...

10. Jakie formy wsparcia były w Pana/i opinii najlepsze dla wspierania rozwoju innowacji społecznych?

(pytanie wielokrotnego wyboru, maks. 3 odpowiedzi)

	dotacje na innowacyjne rozwiązania
	konkursy na innowacje społeczne
	wsparcie doradcze we wdrażaniu innowacji społecznych
	wsparcie techniczne we wdrażaniu innowacji społecznych
	oferty szkoleń dla lokalnych organizacji
	wsparcie w promocji innowacyjnych rozwiązań

	tworzenie forum współpracy między organizacjami społecznymi
	tworzenie forum współpracy między organizacjami społecznymi a sektorem publicznym
	tworzenie forum współpracy między organizacjami społecznymi a przedsiębiorstwami
	edukacja dzieci i młodzieży w zakresie aktywności społecznej
	poszerzanie wiedzy o możliwościach realizacji innowacyjnych rozwiązań i działania w organizacjach społecznych
	zmiana regulacji prawnych dla funkcjonowania organizacji społecznych
	inne (jakie?) ...

11. Jakich działań brakuje w zakresie wspierania rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim?

(pytanie otwarte)

.....

.....

.....

.....

.....

8.2 Scenariusz wywiadu pogłębionego

SCENARIUSZ WYWIADU POGŁĘBIONEGO Z EKSPERTEM

Pytanie 1.

Jaki jest w Pan/i ocenie potencjał województwa śląskiego i jego mieszkańców w kontekście rozwoju innowacji społecznych?

- jeśli duży - Dlaczego? Jakie czynniki na to wpływają?

- jeśli mały - Dlaczego? Jakie czynniki na to wpływają?

Pytanie 2.

Jakie bariery identyfikuje Pan/i dla rozwoju innowacji społecznych w województwie śląskim?

Pytanie 3.

Jakie szanse i możliwości widzi Pan/i dla eliminacji tych barier?

Pytanie 4.

Jakie potrzeby w Pan/i opinii najczęściej zgłaszają lokalni liderzy społeczni i organizacje w zakresie wsparcia w rozwoju i wdrażaniu innowacji społecznych?

Pytanie 5.

Które z aktualnie realizowanych działań wspierających rozwój innowacji społecznych z Pan/i obserwacji cieszą się największą popularnością?

- kwestie planowane do uwzględnienia i ewentualnego dopytania: wsparcie finansowe, wsparcie doradcze, wsparcie techniczne, wsparcie marketingowe i promocyjne, wsparcie w rozwoju kompetencji (szkoleniowe)
- rozwój pytania: W przypadku których z tych działań konieczne jest zwiększenie zakresu ich realizacji i w jakim kierunku?

Pytanie 6.

Czy może Pan/i ze swojego doświadczenia zawodowego podać przykłady szczególnie dobrych praktyk w zakresie wspierania rozwoju innowacji społecznych?

- jeśli tak – Jakie? Kto je realizował? Jakie były rezultaty?
- jeśli nie – przejście do kolejnego pytania

Pytanie 7.

Z perspektywy eksperta – jakich rekomendacji może Pan/i udzielić w zakresie tworzenia systemu wsparcia innowacji społecznych w województwie śląskim?